

Taller didàctic
**Ludi Puerorum:
Taller de jocs romans**

Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries

Jugar com els antics romans

Joc: del llatí *iocus*, "broma, distracció, entreteniment"

Aquest taller us aproparà a l'univers lúdic dels antics romans, que abraçava una gran varietat de jocs i activitats per a totes les edats i gustos. Empúries, com a jaciment romà, ens permet conèixer el ric patrimoni cultural romà, tant material com immaterial, en el qual el joc va ser una important pràctica social transmesa de generació en generació, que donà sentit d'identitat i continuïtat a la cultura romana.

En aquest taller us proposem jugar, doncs la necessitat i la il·lusió de jugar és la mateixa avui en dia que fa dos mil anys. Jugar per aprendre, gaudir i compartir, celebrant el joc com a tradició viva que connecta passat i present.

Nivell educatiu:

Cicle inicial, mitjà i superior d'Educació Primària
1er cicle d'ESO

Educació primària

Competències per àmbits:

Educació física

- Competència 7: participar en el joc col·lectiu de manera activa mostrant-se respectuós amb les normes i els companys.
- Competència 8: practicar activitat física vinculada a l'entorn com una forma d'ocupació del temps lleure.

Coneixement del medi social i cultural

- Competència 2: Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en que vivim.

Educació secundària

Competències per àmbits:

Educació física

- Competència 5. Gaudir amb la pràctica d'activitats físiques recreatives, amb una atenció especial a les que es realitzen en el medi natural.

Social

- Competència 8. Analitzar les manifestacions culturals i relacionar-les amb els seus creadors i la seva època, per interpretar les diverses cosmovisions i la seva finalitat.
- Competència 9. Valorar el patrimoni cultural com a herència rebuda del passat, per defensar-ne la conservació i afavorir que les generacions futures se l'apropriïn.

Objectius del taller:

Valorar i respectar el patrimoni cultural, artístic, històric i social, assumint les responsabilitats que suposa la seva conservació i millora, apreciand-lo com font de gaudi i utilitzant-lo com a recurs per al desenvolupament individual i col·lectiu.

Comprendre el present i el nostre territori com a resultat de la interacció dels grups humans i de les societats sobre el medi en el qual es desenvolupen i s'organitzen al llarg del temps.

Interessar-se pels esdeveniments de caire històric que tenen o han tingut lloc en la nostra societat, i descobrir la influència d'aquests en la nostra forma de vida actual.

Reconèixer la importància del patrimoni immaterial com un dels principals elements de la història i la identitat dels pobles.

Descobrir la importància que el joc tenia en la cultura romana.

Conèixer els tipus de jocs que practicaven els nostres avantpassats i establir paral·lelismes amb els jocs actuals.

Reconèixer els esports, les danses i els jocs com a elements socioculturals i lúdics.

Experimentar el plaer i la satisfacció pròpia del joc.

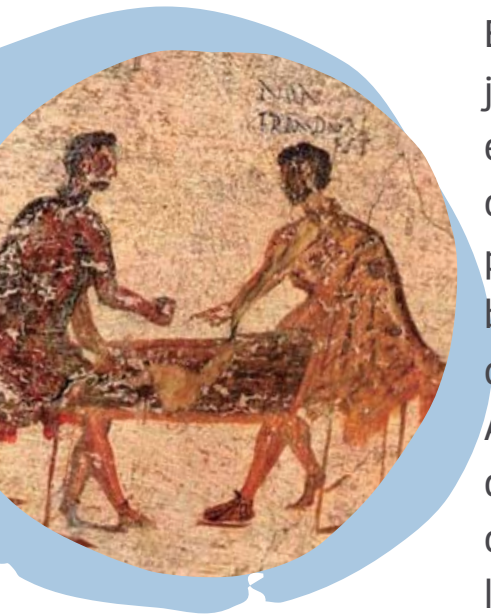
Accedir al comportament social que facilita el coneixement individual mitjançant la participació solidària, la responsabilitat i el respecte a les altres persones i, especialment, la utilització de les relacions de cooperació indispensables en una activitat física col·lectiva

Desenvolupar un gran ventall d'habilitats entre les que destaquen el raonament lògic, l'agilitat mental i la capacitat estratègica.

Gaudete romani!

El joc a l'antiga Roma

En l'antiga Roma la cultura del joc era una part essencial de la vida de les persones. De fet, el joc entès com a mitjà col·lectiu de diversió i entreteniment va tenir el seu auge durant l'època romana. El gust per l'oci (que prové de la paraula llatina *octium*, i que es refereix a aquelles activitats lúdiques que es realitzaven durant el temps lliure o no destinat al “*nec-octium*”= negocis o treball) era una característica molt accentuada de la vida dels antics romans.

Els romans varen ser els artífexs en la conversió del joc en un espectacle de masses, que la gent gaudia en majestuosos edificis com els amfiteatres i els circs. Els *ludi* o jocs, que van incrementar paulatinament la seva dimensió festiva i política, ben aviat van devenir una part essencial de la vida dels ciutadans i ciutadanes de l'antic imperi. Aquesta fascinació va convertir el joc en un element quotidià fonamental, tal i com demostra l'ampli calendari lúdic romà, les seves representacions en l'art o la seva freqüent presència en la literatura.

Si bé és cert que l'idea dels jocs que generalment ens ve al cap quan parlem de l'antiga Roma és la dels grans espectacles, el joc era present en la vida quotidiana de les persones en una gran varietat de formes i tipologies. Des dels primers anys de vida els nens romans es divertien i aprenien amb un gran nombre de jocs i joguines. Al llarg de la seva vida la relació amb el joc es mantenia viva i adoptava formes molt diverses, que en l'edat adulta solien estar relacionades amb elements com l'atzar i la fortuna. Els romans diferenciaven bé aquestes dues edats del joc, i anomenaven als jocs per a infants *ludi minore* i als jocs destinats als adults *ludi maiore*.

El joc a Empúries

Com a important exponent de la cultura clàssica, Empúries ens ha llegat diverses troballes arqueològiques relacionades amb el joc, que ens permeten comprendre la dimensió lúdica del joc en el període grecoromà.

Destaquen les troballes d' una nina articulada de terracota i una figureta d'un forner d'argila (un objecte utilitzat a mode de fireta), que daten del segle V aC, dins la tomba d'una nena grega de pocs anys de vida. El fet que les joguines es trobin enterrades amb el nen o nena és molt habitual, tant en la cultura grega com en la romana, i és un gest simbòlic que pretén preservar el record de la infància i representar la innocència.

En context romà, un dels objectes més abundants que s'han descobert són els daus (*tessera*), que es podien fer servir en jocs de comptes relacionats amb el valor numèric dels daus o bé en jocs de taula en els que les fitxes avançaven per tirades. S'han trobat daus de materials diversos com l'ós, la fusta, el bronze o la terracota, però entre tots els daus descoberts destaca la troballa d'un dau de jaspí de forma polièdrica amb divuit cares. També s'han descobert fitxes que s'utilitzaven en jocs d'atzar i comptes, algunes d'elles incises amb números o paraules.

Pel que fa als grans jocs, a Empúries es conserva un amfiteatre situat a extramurs amb capacitat per unes 2.500 persones, que segurament fou construït en resposta a la demanda social, que requeria espectacles. Allí s'hi celebraven jocs i combats de gladiadors, de feres salvatges, i concursos atlètics o gimnàstics.

Propostes de treball

a l'aula!

1

Joguines d'abans i joguines d'avui Proposta de treball previ a la sessió

Feu una recerca sobre jocs i joguines de l'antiguitat que encara existeixin avui en dia (nines, baldufes, pilotes, etc.). Compareu-ne les característiques (materials, dimensions, formes de jugar, característiques dels usuaris, estereotips...) i identifiqueu les diferències, per a valorar com els jocs i joguines defineixen la societat que hi juga.

Nina de drap romana. British Museum s. III aC.

Publicistes, a treballar!

Proposta de treball previ o posterior a la sessió

2

Escolliu un joc o joguina de l'antiguitat. De forma individual o en grups, elaboreu un anunci publicitari per a donar-lo a conèixer i promocionar-lo. La idea és oferir una mirada moderna sobre els jocs antics, perquè, en la nostra societat governada per la tecnologia, la gent s'interessi per jugar als mateixos jocs amb que es divertien els nostres avantpassats fa milers d'anys. Podeu fer una campanya de difusió a les xarxes socials i comprovar si els vostres anuncis tenen èxit!

Dau de vint cares (icosaedre) inscrites amb lletres gregues. Egipte, s. II aC.

Recicla jocs

Proposta de treball posterior a la sessió

3

i daruma-otoshi, joc tradicional de Japó.

i Awalé, joc de tradició africana.

En grups feu una recerca sobre jocs tradicionals de diferents indrets del món. A partir de materials reciclats (ampolles, capses, cordills,...) construïu el joc, utilitzant la vostra creativitat i enginy. Compartiu amb els companys informació sobre el joc, el seu origen, la forma de jugar-hi, etc. Podeu elaborar murals i exposar els jocs en algun espai del vostre centre o dedicar un dia a jugar a tots els jocs.

4

Roma: parc temàtic!

Proposta de treball posterior a la sessió

Ja heu comprovat que als romans els encantava divertir-se! Inspireu-vos en els antics jocs i joguines romans per a crear, en grups, un parc temàtic romà, on els romans podrien anar a passar el dia i gaudir sense parar!

Penseu que cal posar un nom atractiu al parc, a les diferents atraccions que té, i que el parc ha de comptar amb tot tipus de serveis (lavabos, bar, botigues,..). Utilitzeu la vostra creativitat i elaboreu el plànol del parc en un gran mural. Compartiu amb els companys les vostres idees!

